

'הנה כסה את עין הארץ' כבר לא חיים הם את הארציות אלא חיים רוחניים. בחיים חיצוניים הכמות מדברת. יכול להיות אדם עשיר גדול אך מכיון שהוא עדיין רק מקום שלישי ולא ראשון מבין עשירי העולם, לא נחשב ולא בא על סיפוקו. אבל חיים של פנימיות נמדדים הם באיכות. 'עם יצא ממצרים'... במצרים היו כל החיים חיי חיצוניות. וזה כל הכח של הסט"א החיות שהוא יונק מהפנימיות של עם ישראל. כשיהודי חי חיי חיצוניות הוא צריך לדעת שהוא עצמו לוקח כעת חיות שהקב"ה נותן לו בשביל הקיום שלו עצמו – ומכיון שבחר לחיות חיי חיצוניות אותה החיות עוברת באותו הרגע להחיות את הסט"א. וזה מה שטען בלק, הנה עם ישראל יצאו ממצרים והחלו לחיות חיי פנימיות ואנו מה יהא עלינו כי ברגע שיהודי חי חיי פנימיות ממילא הסט"א נופל משום שאין לו חיות כלל. וזה בעצם בכל מעבר או בכל נפילה כמה שנמהר לחזור לחיות שהכל זה תהליך מאת השי"ת ולא נישאר בנפילה, כך מהר יותר נוכל להתגבר על הסט"א, כי ברגע שאדם נופל ומחיה את הסט"א ממשיך הסט"א לייאש אותו כי יש לו כעת מקור חדש של חיות, ולכן נותן לו 'חינם' את כל התאוות שביקש... אך מי שחוזר בו מיד ולא משנה מה גודל הנפילה שעבר רגע קודם לכן, בזה הוא מעלה את עצמו ויכול לשים לב כיצד הקב"ה שולח לו סיבות חדשות שלא יפול שוב... אמנם בסוף הפרשה אומר בלעם בעצמו 'תמות נפשי מות ישרים'. אפי' בלעם כגוי קלט שיש משהו בפנימיות שהוא ישר!! בלי מניפולציות. וכדכתיב 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום' יש כאן מהלך של רגיעות. אך לא הסכים עדיין לתת את העבודה!! אלא רצה כמה דקות לפני שהוא מת לתת עבודה אחת ולהרויח את כל הקופה. אך הדרך הזו מלמדת אותנו לקחת את כל העלויות ואת כל הירידות ורק כך ניתן להגיע לקשר חזק של פנימיות. ובדרך משל מספרים על נסיון שעשה מרצה לגישור כדי לתת למתלמדים שלו רקע בעניין, ואמר לעשרים איש שיישבו זה מול זה ויעשו כיפופי ידים, ובתוך עשר דקות מי שיצליח לכופף את השני יותר פעמים יקבל מלגה על כל הצלחה. התיישבו כל המתנסים במקומם והאות ניתן, זה מנסה לפה וזה לשם... לאחר עשר דקות נשמע הצלצול ובדיקה מהירה נתגלה כי רק שלושה זוגות הצליחו לקבל כל אחד בין שלוש לארבע דולר לכל היותר, אולם זוג אחד ויחיד שבר את השיא והצליח לצבור שלוש מאות דולר!! שאלו אותם חברי הקבוצה מהו הסוד שלכם, שכן לא היו נראים גיבורים במיוחד? התשובה שלהם היתה פשוטה אך נוקבת מעל ומעבר לכל דימיון: אתם – אמרו, נלחמתם מי יכופף את השני. בעוד שאנו, כדי להרויח מה שיותר נָתַן רשות לכופף אחד את השני וכך ללא מאמץ מיוחד הגענו להשיג הגדול ביותר... זה מלמד אותנו את הדרך שהן בירידות והן בעלויות האדם נותן את ההכנעה לרבש"ע שיוביל אותו כי הוא יודע שאם ינסה לכך, הוא כבר הפסיד במערכה. ומנגד הקב"ה נותן לאדם לכאורה את ההצלחות וגם האדם צריך לתת את ההכנעה שההצלחות הם מאיתו ית'...

להפסיק לקטר...

"ויבא אלקים אל בלעם... אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם... ויקם בלעם בבוקר וילך עם שרי מואב... ויחר אף אלקים כי הולך הוא" תמיהת הרמב"ן ועוד הלא הקב"ה אמר לו ללכת ומדוע כעס כשלבסוף הלך? בהמשך: "ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך... ויך בלעם את האתון... ויאמר בלעם... לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך", ומק' רש"י ז"ל הלא כוחו בפיו ומה ראה לחפש אחר חרב כדי להרוג את בהמתו??? ומבארים, כי אמנם כוחו בפיו אך מוגבל היה. ולהבדיל מצינו כן אצל אלישע הנביא ששלח את מקלו עם גיחזי משרתו כדי שישים על בן השונמית להחיותו, אך לא עזר כלום. ולבסוף התברר שבדרך 'ניסה' גיחזי את כח המקל על כלב והחיה את הכלב, ופקע כח המקל שהיה מוגבל אך ורק להחיות את בן השונמית... כמו כן להבדיל היה כח בלעם מוגבל, ועל כן לא רצה לכבז את כוחו על האתון מכיון שלא יוכל לבסוף לקלל את ישראל...

"ויגל ה' את עיני בלעם... ויאמר המלאך לבלעם על מה הכית את אתונך זה שלש רגלים". ויש לתמוה על התעניינות המלאך בשלום האתון שהיא ס"ה בעל חי, במקום להקשות על בלעם כיצד העיז להמרות את פי ה' וללכת לקלל את ישראל?

מה בין עין טובה ועין רעה

השפ"א ז"ע מעמיד יסוד נפלא השבוע עפ"י המשנה 'כל מי שיש בידי שלושה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, שלושה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה רוח שפלה ורוח נמוכה – מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה – מתלמידיו של בלעם הרשע'. בהמשך הפרשה מביא רש"י ביאור לפסוק, "מה טובו אוהליך יעקב" – 'ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה'. רואים בפרשה שבלעם מאוד התפעל מכך... היום ניתן להבין זאת, שהכל פרוץ לכולם. אמנם צריכים לדעת שהטעם לכך שיש קירות בבית הם כדי שהאדם יהי סגור ומובדל בפני האחרים. כשאדם נחשף למעשה שאינו טוב, זה יכול להחליש אותו ג"כ. פעם אנשים היו מזדעזעים ממקרים שהיו שומעים, אך היום לצערנו נוצר מצב שהאדם כל כך מעורה בחיים של הזולת עד כדי כך שמוקד ההתעניינות ב'מה קורה' אצל השני תופס יותר מקום מאשר הסיפור עצמו... מה שגורם שאדם כבר מאבד את הרגישות הטבעית ולא מזדעזע מהסיפורים שחוזה ושומע מכיון שהוא עסוק כבר להיות מעורה בסיפור הבא...

ז'אני והנעי"ר נלכה עד כה'

במשנה, כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, שלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה רוח שפלה ורוח נמוכה – מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה – מתלמידיו של בלעם הרשע. תלמידי אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין לעולם הבא שנאמר להנחיל אהבי יש, תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת. ומהו שם תלמידי בלעם. כי מה נלמד ממנו, ומידות רעות הללו יוכל למצוא כל שוטה בלי לימוד?...

מקשה השפת אמת ז"ע, בכדי שיהיה לאדם עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה עליו לעמול כדי להשיגם, לשם כך עליו להיות תלמיד של מישהו כדי ללמוד ממנו כיצד לרכוש מידות טובות אלו, אולם להיות בעל רוח גבוהה ונפש רחבה וכו' זה אין צריך לימוד כלל ומספיק שאדם לא מתאמץ דיו לרכוש לו מידות טובות וכבר הוא נופל בתאוותיו שכבר מצויים אצלו בין כה וכה, וא"כ מה מחדשת המשנה שבשביל ג' דברים הללו צריך להיות מתלמידיו של בלעם הרשע? יתירה מזו הלא בכל דור הולכת רמת המוסריות ויורדת ר"ל ומה שהיה מקובל ומובן בדורות שלפנינו כבר אינו מובן מאליו בדורות שלנו, ואדרבה הדור החדש יכול להיות 'הרב' של הדור הקודם בעזרת הפנים ודומיהם?... משמע א"כ שיש כאן עומק של יסוד שצריכים ליתן עליו את הדעת.

יאך כי גם הרשעים מכניעים עצמם והרי אמר אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה'... ומזה עצמו נלמד שהיה נפש רחבה, כי זה נחשב אצלו לחשיבות להקב"ה מה שהוא מכניע עצמו אף שהוא חשוב מאוד'.

ידוע שהקב"ה נתן את בלעם נביא בגויים כדי שלא יהיה להם פתחון פה לעתיד לבוא, מדוע ליהודים נתת נביא על כן שמרו את התורה אולם לנו לא נתת... בלעם לא היה אדם פשוט כלל וכלל. זכה לנבואה והיה מכניע עצמו, ש'ויתר' לכאורה על כסף וזהב. יותר מאוחר רואים בפרשה שהיו צריכים עקימת שפתיים כדי שלא יקלל את בני ישראל... כשבלעם הלך ברחוב ולהבדיל כשאברהם אבינו ע"ה הלך ברחוב היה איזה דמיון ומכנה משותף כביכול בעבודתם, ששניהם היו מכניעים עצמם. לכאורה! מחדש השפת אמת ז"ע, נקודת תלמידי בלעם או להבדיל תלמידי אאע"ה, הינה קיימת כל הזמן באדם עצמו. כשאדם נכנס לעבודת ה' עם עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה אזי דרך ההכנעה תביא אותו לעבודת ה'. אך אם הוא ניגש לעבודת ה' עם ג' דברים האחרים, ביצוע שהכנעה זו לא תביא אותו לעבודת ה'!!!

אופן שיחתו של בלעם מלמדת אותנו שהיה בעל נפש רחבה. מזה שאמר אם יתן לי בלק מלוא ביתו משמע שזה אמנם מה שרצה, (כמו כן משמע מהפסוקים בפרשה ויוסף בלק לשלוח עוד שרים רבים ונכבדים מאלה... משמע שגם הוא עצמו הבין את כוונת בלעם שתאב מאוד להרבה כבוד ועל כן שלח לו עוד ועוד שרים כדי שיסכים לבסוף לבוא אליו)... כשיש לאדם נפש רחבה הוא משתמש בהכנעה שנותן ככלי להגביה את עצמו יותר בגאווה. וכדי לשבר את האוזן ידוע המעשה על אותו בחור שלא הצליח בשידוכים. עד שבא אליו אחד השדכנים ואמר לו: ראה, הלא ידוע שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף. ולכאורה מה הקשר? מבארים העולם בדרך מליצה, כי בקריעת ים סוף הראשון שקפץ למים היה נחשון בן עמינדב, והוא נכנס לים עד שהגיע המים לאפו ואז כשהגיעו מים עד נפש נבקע הים. אך אם היה מנמיך עצמו קודם לכן היו המים מגיעים לאפו מוקדם יותר ואז היה הים נבקע מהר יותר... כמו כן בחור שרוצה לזכות מהר בשידוך טוב עליו קצת 'להנמיך את אפו'... סבר הבחור וקיבל על עצמו לעבוד במשך חודש שלם! על מידת הענווה. לאחר חודש ימים חזר לשדכן והלה הציע לו שוב את אותה הצעה שהציע מלפני חודש. התרעם הבחור ואמר: אם לפני חודש כשעדיין לא הייתי עניו לא התאים לי שידוך זה, עתה שאני גם עניו בודאי שאין זה מן הראוי להציע לי הצעה זו בשנית...

מעשה נוסף היה אצל הרה"ק ר' נפתלי מרופשיץ ז"ע, ביהודי שבא מרחוק ו'דאג' להפיץ ברבים שבחורף האחרון נהג לצום משבת לשבת, בכדי שישמע הרבי מכך... כשהגיעה שמועה זו לרבי, החליט ללמדו מוסר בדרך הנינוחה שהיתה ידועה ומקובלת אצל הרה"ק הנ"ל. כשנכנס הרבי לבית המדרש עבר בין המתפללים בדרכו למקומו וקיבל ב'שלום עליכם' את הבאים מרחוק ומקרוב. האנשים שנדחקו לזכות בברכתו של הרבי דחפו מבלי משים את אותו אברך שגם הוא היה בין הבאים. משראה זאת הרבי גער באחד האברכים ואמר לו: כיצד הנכם דוחפים אברך כה יקר שצם כל ימות החורף בימי שני וחמישי... קרב אותו אברך ואמר: רבי, הלא הייתי צם משבת לשבת ולא רק בשני וחמישי?... אמר לו הרה"ק מרופשיץ: זה מה שרציני, לשמוע את זה ממך עצמך ולא משמועות ברחוב...

בלעם שחי בהכנעה ו'ויתר' על כסף וזהב, היתה לו כנראה מטרה חשובה יותר, אותה החשיבות שיש לו כשהוא מדבר עם ה'. וזה מדגיש השפ"א ז"ע: 'כי זה נחשב אצלו לחשיבות להקב"ה מה שהוא מכניע עצמו אף שהוא חשוב מאוד'. כלומר – אף שהיה חשוב מאוד חיפש להיות יותר חשוב ע"י שהוא מדבר עם ה' וא"כ דבר זה ודאי שווה לו יותר מכסף וזהב. 'וכל ההכנעה שלו רק כדי לבוא למדרגה מה להתגאות אח"כ'...

'אבל הצדיקים נפש שפלה שאין מבקשים רק להיות דבוק בחי החיים לידע תמיד שאין חיות לשום בריה רק כח ה' כגרזן ביד החוצב, וכל פעולה יהיה דבוק בכח הפנימיות'.

ההכנעה שאדם צריך לתת היא כדי להגיע לבחינה של אין, שיהיה אצלו ברור שאינו יכול להגיע לשום דרגה בעבודת השי"ת, רק ע"י הסייעתא דשמיא שמקבל מלמעלה. הכנעה שכזו נותנת לאדם את היכולת לבטל את תאוות הגוף וממילא להתקשר עם החלק הרוחני שבו שהוא חלק אלוך ממעל. משא"כ מי שהולך בדרך של בלעם אם הוא מכניע עצמו, זה בשביל שכעת הוא שווה יותר מכולם והוא יודע יותר, אך האמת היא שהוא בס"ה מגביר את חלק הגוף שבו והוא מנתק ומכסה עוד ועוד את החלק הרוחני שלו.

ממשיך השפ"א לבאר את החלק הנוסף המובא במשנה. אם אדם הולך בדרכי אברהם אבינו ע"ה ע"י עין טובה, רוח נמוכה, ונפש שפלה, עליו אומרת המשנה, מתלמידיו של אברהם אבינו שאוכלין בעולם הזה ונוחלין לעוה"ב. 'ופי' הבעש"ט אוכלין בעוה"ז – ובזה עצמו נוחלין לעוה"ב מלשון נחל שממשיכין חיות השי"ת גם לענייני עוה"ז'. מובא בשם הרה"ק הבית אהרן ז"ע על הזמר, 'מעין עולם הבא יום שבת

מנוחה, יום השבת הינו המעיין של העולם הבא... וכמו כן כאן נוחלין מלשון נחל – כפי שבנחל אפשר לחפור באדמה ולהפיק מהנחל עוד ועוד ערוצים של מים, כמו כן בכל פעם שאדם נותן הכנעה הוא ממשיך את העולם הבא לתוך חיי העוה"ז. עוה"ב זהו הקשר בורא שאדם מקבל ע"י שמבטל את עצמו לה' בכל מצב. וכבר אמרו בחב"ד שכל העולמות אצילות בריאה יצירה ועשייה אינם נמצאים שם למעלה, אלא על ידי עבודת האדם הוא ממשיך עולמות אלו לכאן לעולם העשייה! כאן אצל האדם הוא האצילות כאן הבריאה וכו'...

'כי באמת עוה"ז דומה לפרוזדור כי העוה"ב למעלה מהשגה ואיך יוכל האדם לגשת לזה, רק ע"י שמקרב ענייני עוה"ז להקדושה. כי ב' אלו העולמות תלויין זה בזה. עוה"ז נעלם הקדושה על ידי התאוות וקליפות. ועוה"ב נעלם על ידי שמאין תמצא ונעלמת מכל'...

דווקא האדם שהוא מורכב משני החלקים החלק החומרי והחלק הרוחני יכול לקרב ולגלות את שני העולמות גם יחד, על ידי שחי בהכנעה ומכיר בהנהגת ה', זוכה גם לגלות את הקדושה שנעלמת בעולם הזה, ואף זוכה למשוך עליו את קדושת העולם הבא, וזה שאמר הכתוב: 'טועמיה חיים זכו', העבודת ה' שאדם נותן כאן בעוה"ז היא רק כעין טעימה מהקשר שיתבהר לו בעולם הבא, ומנגד כמה שאדם יותר ויותר מסכים לטעום בעוה"ז ולהכין את המאכל לעוה"ב כך בעוה"ב יזכה ליותר ויותר הארה.

'וזה שאמר להנחיל אהבי יש שזוכה לראות בבחינת אין כאילו היה ממשות'. כלומר – שהקב"ה ברא את העולם יש מאין, א"כ פנימיות העולם הוא באמת אין, כי כך הוא במקור, רק שהקב"ה עשה את העולם שייראה כאילו הוא יש, ועבודת האדם הוא להפך את המציאות הזו שנראית כיש בחזרה לאין.

כעת יובן מדוע דבר זה צריך לימוד מיוחד כדי להיות מתלמידי אברהם אבינו ע"ה, ולהבדיל מתלמידיו של בלעם הרשע. כי להמשיך את כל העשייה של האדם לתוך הפנימיות זו עבודה שאנו יכולים ללמוד רק מאברהם אבינו ע"ה שאמר על עצמו 'ואנכי עפר ואפר'. עפר – הוא דבר שאין בו ממש אולם אפשר לבנות ממנו בניין. ואפר – הוא דבר שהיה פעם במצב של חפץ אולם כעת לא נשאר ממנו דבר וגם אי אפשר לעשות ממנו כלום. זה מלמד אותנו אע"ה, שבכל מצב שאנו נמצאים תמיד נחיה את הנהגת ה' ולא ניקח לעצמנו את העשייה הזו. אמנם מבלעם הרשע אנו רואים שלקח גם את הענווה כדי להתגאות בה ולכן על ידי זה במקום להמשיך עליו את העוה"ב המשיך עליו גיהנם שהוא הנתק מהקשר בורא, כי אע"פ שהיתה לו דרגת נבואה, קלקל אותה על ידי מעשיו הרעים והמשיך את הרע לתוך הטוב שקיבל ולכן יורש גיהנם.

מספרים, שפעם הגיע הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ז"ע, לאחת העיירות. ויצאה שמועה שהרבי מאפסא יכול לראות על אנשים כיצד הם מתנהגים... אדם אחד היה שם שהיה צם משבת לשבת, ובכל יום היה נוהג לסיים ספר תהלים, אך בתוך תוכו עשה זאת בשביל לגדל את שמו בעיני העם. כשהגיע הרבי מאפסא, הלך גם אותו אדם כדי לבחון האם הצדיק ישים לב שהוא כזה צדיק ופרוש. והנה כשנכנס לרבי לא אמר לא אף מילה על גודל פרישותו והנהגותיו המסוגפות. לאחר שבוע כשהרבי מאפסא התכוון לעזוב את המקום, לא יכול היה להתאפק, ניגש לרבי מאפסא ואמר לו: הלא העולם מדבר ממכם שאתם רואים דברים, וא"כ כיצד זה לא ראיתם כי אני פרוש, צם משבת לשבת וזוכה לסיים בכל יום ספר תהלים? אמר לו הרבי: אכן כך? אם כן, הנך כלב שבכלבים ורמאי שברמאים. שכן הגמ' אומרת שהכלב מחזיק את האוכל במעיו ג' ימים. ואתה הצלחת לשמור סוד זה מפני כבר שבוע שלם... ולכן אין אתה כלב רגיל אלא כלב שבכלבים. כמו כן המקום בו מגיעים לחצי הספר בספר התהלים הוא הפסוק, 'ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו', ואתה הלא גומר כל יום את כל הספר, א"כ אינך סתם רמאי אלא רמאי שברמאים... במעשה זה וכן בסיפורים שלפניו הננו מוצאים כיצד ידעו הצדיקים להוכיח אדם כדי שיבין שלא לעשות את העיקר טפל ואת הטפל לעיקר, כי אדם יכול ואף צריך לעשות הרבה דברים טובים, אך מנגד צריך שבעתיים להיזהר שלא ייכשל בבחינת בלעם, לקחת את הדברים הטובים שעשה כדי להתגאות בהם, ואף יפסיד את העיקר, שהוא להכיר בחסד הבורא שזיכה את האדם לעשות את תפקידו בשלמות.

(נכתב ע"י ר' נפתלי פינקל ה"ו)

"חסדים וגבורות – באדם"

"מה טובו אהליך יעקב וכו' ופירש"י ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה. גם פירש"י ז"ל אהליך – ביישובך, משכנותיך – בחורבנך. גם ארז"ל על פסוק ולא קם נביא עוד כמשה בישראל אבל בעכו"ם קם ומנו בלעם".

"ובדי לפרש הענין ארז"ל אין השכינה שורה אלא על מי שהוא חכם גיבור עשיר וכו' וכולן ממששה שהיה בו בולף..."

הפרי הארץ ז"ע מוק' בהמשך הדברים שתי קושיות, א. הרי מצינו כמה וכמה מגדולי הצדיקים שחסרו מומן וכן לא היו גיבורים בכה, ובכ"ז שרתה שכינה במעונם? ב. וכן מצטט מאמר ר' פנחס בגמ' (ע"ז כ:): זריזות מביאה לידי זהירות ועוד מונה שם הגמ' מידות נוספות, וסוף דבר הענוה מביאה לידי רוח הקודש. נמצא שהדבר תלוי אך ורק בענוה ולמה א"כ מונה הגמ' את כל שאר המידות? ובכלל יש להבין מה ראה בלעם בזה שלא היו פתחיהן מכוונים ולמה רומזים הדברים. כל זאת מבאר הפרי הארץ ובסייעתא דשמיא נניח כל דבר על מכונו.

גיבור – הוא הובש את יצרו.

מבאר הפרה"א עפ"י המשנה [אבות ד א] איזהו גיבור הכובש את יצרו, איזהו עשיר השמח בחלקו. כי הגבורה היא בלב כמו שמובא בתורה בעורכי המלחמה שמי שהיה ירא ורך לבב חוזר לביתו. זהו תירוץ א' על השאלה ששאלנו מצדיקים שלא נמצאה בהם העשירות... כי אמנם לא היו עתירי ממון אך היו שמחים בחלקם והם הם העשירים האמתיים.

הגבורה – כלי להשפעה

"והענין הוא כי החסדים המה התפשטות וכמים הניגרים ממקום גבוה למקום נמוך ויורד ומתפשט עד שאינו נראה, אבל הגבורות הוא דבר המעמיד ומצמצם וגבול נתן להתפשטות החסדים עד שהוא כעין כלי המגביל ומתגלה לעין כל".

מבאר הרב זי"ע כי ענין הגיבור הוא מכוון למידת הגבורה ששורשה בעשרת הספירות. והחסד מפאת היותו מתפשט ללא גבולות, צריך שיהיה לו כלי וגבול כדי שיוכלו להשתמש בו. ודוגמת מים שזורמים, אם לא נשים להם כלי לעצור אותם להשתמש בהם הרי שילכו לאיבוד. כמו"כ צריך לעשות למידות גבול ומידה. א"כ מצינו שהגבורה היא כלי לגלות ולהשתמש בחסדים וחייבים את הגבורה לשם כך, כי ללא הכלי לא תוכל להיות התגלות של האור.

תפקיד האדם לגלות את האור

ודווקא בתוך הגשם שלו

"לכן בעל מעלה צריך להחזיר המעלה אל מקום אשר לוקחה משם והוא א"ס ב"ה על ידי מידת הענוה ואז נתוסף עליו יותר ויותר בהחזיר הדבר אל שורשו".

בעת מתקדם הפרה"א עוד שלב: מי שהוא בעל מעלה כלשהי, אזי מוכרח היותו גשם – כלומר הגשם הוא הכלי עליו דיברנו כדי לגלות את האור, וכלי זה הוא האדם. ועל ידו רוצה הקב"ה שיתגלה האור שמאיר בתוכו הוא האור של השכינה המחיה את המידה ההיא בהסתר. איזהו גיבור? הכובש את יצרו. וע"י כבישת היצר הוא מחזיר את הגבורה לשורשה. ונביא משל לדבר אמנם מעט שונה מהמשל שהבאנו לעיל: מים שזורמים במחזוריות קבועה, נובעים ממעמקי התהום עד לראשי ההרים הגבוהים וחוזר חלילה. כל זמן שרצים הם באותו מסלול מחוברים יחד, מקבלים הם היות והתחדשות תמידית. אך אם יסמו ממסלולם ויעצרו מיד יסריחו ויתקלקלו.

כמו"כ הוא בנמשל האדם, כי הכל תלוי בעבודת האדם. אם לוקח את האור והעוצמה הזו וכועס או עובר על איזו תאוה אסורה, הרי שהשאיר את האור הזה להתגשם כאן בעוה"ז והוא כמו המים שעומדים ומתקלקלים. אך אם מחזירם לשורשם ע"י שמבין שהוא בסך הכל כלי להשפעה העצומה הזו, אזי חוזר האור לשורשו אחר שהתגלה בכלי הגשם שהוא האדם שריסן את עצמו להיכנע מפני הניסיון, ואז חוזר האור ומקבל התחדשות יתירה וממילא גם האדם מתחיה מזה ומקבל התחדשות יתירה.

עיקר העבודה היא במי שהוא בעל מעלה

"והנה כתיב והאיש משה ענו מאוד מפני שאין הענוה אמיתית אלא לבעל מעלה באמת והוא עניו נגדו ית' עילת העילות... משא"כ מי שהוא ריקן וחסר מכל בלאו הכי הוא שפל אנשים ומאי רבותא בענוה... וידוע הוא שעיקר בריאת העולם היה עבור עולם הגשם הזה החומרי אע"פ שהוא גוף קשה אעפ"כ יהיה מלא הארץ בכבודו".

בעל ענוה אמיתי מגלה לנו הפרי הארץ זי"ע הוא זה שבדווקא הינו בעל מעלה, אך מכניע עצמו בענוה שיודע שכל מעלותיו אינן שלו כלל והוא רק כלי, ועושה עבודתו נאמנה. אך אין הכוונה למי שהוא אינו כלום שהוא באמת שפל אנשים ולא עניו כלל. נוכחו שסיפרו מאותו איש שניסה לחקות ולחתום את שמו כאחד הצדיקים והיה חותם בשם 'השפל באמת', ואמר עליו מי שאמר שהוא אינו 'השפל באמת' אלא 'באמת שפל' הוא... כי מי שהוא ריקן, אין לו שום גדלות בענוה שלו משום שאין לו ממה להגיע לענוה. וכמו כן מי שהוא גיבור הוא בדווקא האדם בעל מידות רעות וכובש אותן. אמנם בזה גם מי שהוא בעל מידות טובות מבאר הפרה"א יש לו עבודה עצמית כפי שביארנו מקודם, להכניע לבבו לדעת שכל זה הוא מאת הקב"ה, חסד ה'. ולולי רחמי ה' היה כאחד הפחותים. ואלו דברי אלוקים חיים. זו היא תכלית בריאת העולם שאמר ונעשה רצונו.

זה היה במשה רבינו שזכה להגיע לדרגה של והאיש משה ענו מאוד מכל האדם. מפני שמובא במדרשים ובספרים [דגמ"א כי תשא בשם הבעש"ט הק'] כי משה רבינו נולד בעל מידות רעות ובהמשך נראה זאת בעוד דוגמא שהיה היזה לעומת זה' שלו – בלעם הרשע להבדיל... וכבש מידותיו לתכלית הטוב האפשרי, וכל זאת ע"י הענוה היה מעלה כל מידה ומידה לשורשה. ולכן מי שהוא כזה – שכינה שורה עליו. מחמת שהוא משרה את השכינה בכל המידות ודרך כל העולמות משמי השמים ועד לתחומות הארץ.

הכנעה לפי הענין

מבאר הפרי הארץ עוד נקודה לפני סיום. כי הנה אין כל המידות שוות ואדם צריך לפעמים לעבוד את ה' מחמת יראת העונש ולעיתים מחמת יראת הרוממות, ואין כל הזמנים שווים בזה. והעיקר הוא לעבוד את הקב"ה מתוך כל מצב שבו הוא שם אותנו. מכיון שהאדם מרגיל עצמו לסדר מסוים וכשמגיע למצב שלא הורגל אליו מנסה בכל דרך להתחמק משם. מגלה לנו הפרי הארץ כי לאחר כל ההשתדלות שאדם עושה, הקב"ה רוצה לעיתים שישכון דווקא במקום מסוים ואפי' שזה למורת רוחו דווקא שם יש לו את העבודה כעת לגלות משם את רצון ה'. וזלשה"ק: "והנה ידוע כי אמיתת המופר היא יראת הרוממות, ויש יראה שהיא יראת העונש ושאר דברים אשר הביאו חז"ל שלפעמים א"א לכוף את יצרו ביראת הרוממות וצריך לזכור יראת העונש... והענין הוא הכל לפי העת והזמן והמקום והזקק היצר ותוקפו, הגם שאין יראה זו תכלית... ולכן א"א לשום אדם לכוין מעשיו ומחשבותיו ודרכיו לדרכי איזה צדיק והנהגותיו, ואפי' אדם אחד א"א להיות שוה בעניניו ודרכיו ומוסריו יום ביום והכל לפי העת עד שיבא יראת ה' בלבבו באמת ולא בדמיון!!! ואין כאן המקום להוסיף.

"והנה ידוע שמשם היה דעת כל ישראל וכנגדו היה בלעם דעת שבקליפה פי' של מחשבת פסול שבכללות ישראל והנה בלעם ראה שאין פתחיהן מכוונין" וכו'...

הוא מה שביארנו לעיל ועתה נבאר זאת, כי בלעם היה בבחינת זה לעומת זה של משה רבינו ומכאן נלמד שכמה שהיה בלעם פוגם במעשים. היה משה רבינו עובר במחשבה דק שבדק כפי שמובא בספרים הקדושים. וכל זה היה כובש מידותיו ומיחל לרחמי ה'. ובזאת נבוא לישר את כל התמיהות שהקשינו כי אין סתירה בין הגמ', מאחר שבאמת אין השכינה שורה אלא על מי שהוא בעל מידות כפי שביארנו שמי שהוא בעל מידות בדווקא – והוא כובש את יצרו הוא זה שהשכינה שורה בו, ומנגד אין זה סותר למאמר ר' פנחס שמנה קודם את שאר המידות וריוות מביאה לידי זהירות וכדומ'. משום שכל חד לפום דרגא דיליה מקבל את ההארה. וכן מה שראה פתחיהן מכוונים זה כנגד זה, פתח – הוא לשון יראה, כמבואר בגמ' [שבת לא:]: בלעם הרשע ראה שכל אחד עובד מחמת יראתו השייכת לו באותו מעמד בו הקב"ה רוצה שיהיה ואינם מחפשים לברוח מהמציאות שנכפתה עליהם ולהידמות לשני, וממילא ע"י שכולם יחד נתנו עבודה עפ"י מידתם וכפי שביאר רש"י מה טובו אהליך – בישובך, שזה רומז ליראת הרוממות שהיא העיקר, משכנותיך ישראל – בהורבנתך שהוא רומז ליראת העונש, וכל אחד לפום דרגתו, לכן ראויים היו שתשרה עליהם שכינה.

פנימיות המידות

"מה טובו אהליך יעקב... ארז"ל על פסוק ולא קם נביא עוד כמשה בישראל אבל בעכו"ם קם ומנו בלעם. וכדי לפרש הענין הוא ארז"ל אין השכינה שורה אלא על מי שהוא חכם גיבור עשיר וכו' וכולן ממששה שהיה בו כולן"...

לכאורה יש להבין כיצד זה ניתן להשוות את משה רבינו ע"ה ובלעם? עוד מקשה הפרה"א ז"ע, מדוע אומרת המשנה שאין השכינה שורה אלא במי שהוא חכם גיבור עשיר, הלא מצינו כמה צדיקים שלא היו בהם מידות אלו ושרתה עליהם שכינה, וכן, מה יש במידות אלו שהשכינה שורה על האדם בזכותם?

הפרי הארץ בונה כאן יסוד שהמשנה באה ללמדנו שמידות בכללותן אינן נמדדות בסממנים חיצוניים שיש לאדם. וכן מבאר השפת אמת באבות בארוכה על משנה זו. אלא מידות אלו הן דווקא כשנמצאות באדם בפנימיותו! למשל עשיר הוא דווקא מי ששמה בחלקו, מאחר וכבר מצינו עשירים רבים שבינם ובין שמהה הדרך רחוקה מאוד, וכל הזמן טרודים בעשרם ובקנאה ותחרות שיהיו בדרגה הראשונה וכו'... אך שלוות נפש אין להם כלל. וכן הגיבור כפי שאומרת הגמ', ניכר בכיסו בכוסו ובכעסו. אך באמת עשיר אמיתי הוא זה ששמה בחלקו וחי את פנימיות הדברים וכן הגיבור ושאר המידות וכפי שנבאר אי"ה איך מגיעים לזה, כי בפנימיות האדם שם הוא נבחן. [היה אדם שהיה צריך לעבור בדיקה כלשהי, ושמו אותו במקום מבודד למשך עשרים דק, וכל המש דק' כבר קם ורצה לצאת... כשאדם טרוד בעסקיו הוא מחפה על אישיותו רבת הפגמים ומכסה אותם על ידי שהוא בורה לדברים אחרים. אך כששמים אותו עם עצמו לבדיקה הוא לא מסוגל לעמוד בזה ומחפש כל הזמן לברוח. זה מה שעבר אותו אדם. ובשביל זה אנו יוצאים לפעלד להתבודד, כי שם יש לאדם זמן לשבת בישוב הדעת ולגלות את החסרונות שלו ולעבוד להכיר אותם ולחיות עמם בפתיחות הראויה ולהגיע דרכם לקשר בורא כפי שנראה להלן].

כיצד היא דרך ההתמודדות? תחילה עלינו לדעת שהכל תלוי בהסתכלות של האדם על כל דבר. ההסתכלות היא בעיניים – עיני השכל, כעת אנו בחרדש תמוז שמובא בספר יצירה שהוא כנגד העיניים. ומצינו בתורה הק' דוגמא לצורת ההסתכלות של

דברים. כגון בפרשת המרגלים שכשהלכו לרגל את הארץ ראו כולם את אותה התמונה, אך שאר המרגלים חזרו ואמרו לא להיכנס, ויהושע וכלב היתה רוח אחרת עמם, וכל ההסתכלות שלהם היתה שונה מכולם ולכן האיכוו בעם ישראל כן ללכת.

"ופירוש הגבורה שהוא בלב ולא ביד כידוע שהאיש הירא ורך הלבב היה חוזר מעורכי המלחמה. והענין הוא כי החסדים המה התפשטות וכמים הניגרים ממקום גבוה למקום נמוך ויורד ומתפשט עד שאינו נראה, אבל הגבורות הוא דבר המעמיד ומצמצם וגבול נתן להתפשטות החסדים עד שהוא בעין בלי המגביל ומתגלה לעין כל".

הפרי הארץ בא לבאר בעת כיצד היא ההשתלשלות וההשפעה של המידות מלמעלה למטה כאן בעולם, ואח"כ יבאר היכן האדם נמצא בכל ההשתלשלות הזו. כל ההשפעות שמחיות את הבריאה באופנים וכלים שונים יורדות בחלוקה של ימין ושמאל. אמנם יש גם השפעה שיורדת בקו אמצעי והיא מיזוג של שני הצדדים. הפרי הארץ ממשיל את החסד למים. מאחר ומים מרמזים על השפעה הניגרת ומחלחלת לכל מקום אפשרי וכן הוא מידת החסד שמתפשטת בעולם ללא מעצור, כי זהו טבע שטבע הבורא ית' בעולם מכיון שהוא טוב ורוצה להשפיע טוב לברואיו. אמנם כדי ליהנות מהמים אנו צריכים לשים אותם בתוך כלי שיכיל בתוכו את המים, אם זה בכוס או ביד וכדומה, כלי זה נקרא מידת 'גבורה' בחינת דין וצמצום שכן הוא מגביל את ההשפעה למידותיו, אך ללא הגבלה זו לא נוכל כלל ליהנות מההשפעה. ולדוג' מובא 'הלומד תורה בלא יראת שמים לא משתיירת מתורתו כלום', משום שהתורה היא מקור ההשפעה של חסד ללא גבולות, ויראת שמים היא גבורה והגבלה שמשמרת את התורה.

"ולכן עיקר ההתגלות הוא בגבורה כידוע שהוא ההתגלות..."

בשם ר' בונים ביארו את הפסוק, 'איש כי יקח אחרתו חסד הוא... ונכרתו שניהם'. התורה קוראת לאיש שלוקח את אחרתו חסד, אך זהו חסד שלא כדרך התורה והוא ללא גבולות ועל כן נכרתו שניהם... וכן מציינו כמה דוגמאות בתורה הק' שהיכן שיש גבולות שם משכן הקדושה, והיכן שפרוץ הטומאה שולטת. כגון: 'זיהי עשיו איש... שדה', ושדה הוא מקום פתוח ללא גבולות, ולעומת זאת 'ועקב איש תם יושב אהלים', אהל הוא מקום סגור. כמו"כ 'הירא את ה' מעבדי פרעה הנים את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים', 'ואשר השאיר את מקנהו בשדה - היכה הברד'. וכן 'זבשר בשדה - טריפה'... ועוד.

"וכן היה בריאת העולם ע"י צמצום כידוע ושהוא עיקר הגשמות והריחוק מהש"ת, הגם כי ידוע שהש"ת ממלא כל עלמין אבל אינו בחתגלות..."

'בראשית ברא - אלקים', כדי לברוא עולם גשמי שיתקב"ה מידת הדין למידת הרחמים, השם אלקים רומז לדין, שהוא הגבלה שהוא מחויבת המציאות כדי שנוכל להשיג את ההשפעה. אך עיקר העבודה כאן בעולם היא להפשיט את הגשמות ולגלות את החיות הרוחנית שהקב"ה מחיה את הבריאה. וכבר ידוע המעשה שהיה ששיחקו הילדים במשחק מחבואים ור' ברוך ממעזיבו' שהיה אז ילד התחבא שעה ארוכה ולא חיפשונה, ובא בוכה לבעש"ט הק' וסיפר לו את הדברים. החל הבעש"ט הק' בוכה עימו ואמר: גם הקב"ה מסתתר כבר כמה אלפי שנים ואין איש מחפש אחריו...

"והנה מו' שהוא בעל מעלה חכם או גיבור שהמעלה ניכרת ומתגלה בתוכו ממילא מוכן היותו גשם כי התגלות הוא גשמות, לכן בעל מעלה צריך להחזיר המעלה אל מקום אשר לוקחה משם והוא א"ס ב"ה ע"י מידת הענוה, אז נתוסף עליו יותר ויותר בחזיר הדבר אל שורשו... משא"כ בלאז הכי הוא נפרד ומגושם ורחוק מה'".

מבאר הפרי הארץ זי"ע, לפי"ז אמנם כדי להשיג מידות אלו של חכם גיבור עשיר, אדם חייב גם להתייחס למוכן הגשמי של מידות אלו, כי רק על ידי זה מתקיים המושג של המידות הללו, כי הם חייבים להיות כח רוחני המלוכש בתוך דבר גשמי... אך אל נשכח את העיקר שהוא להגיע לשורשה של המידה על ידי שאנו מפשיטים את החיצוניות הזו ועולים מן המידות עד לספירת החכמה. כלומר - השתלשלות המידות מתחילה בחכמה נוטריקון כח - מה, ושם מתחילה ההתגלות של המידה ומקור החיות שלה. ולדוגמא ע"י שאדם שמה בחלקו הוא מגלם בפנימיותו את מידת העשיר שבו וכן החכם מגלם בתוכו את המידה הזו רק כאשר הוא - 'הלומד מכל אדם', כי אז הוא בחתגלות עצמית כלפי המעברים שהקב"ה מראה לו אצל אחרים...

ניתן להוסיף ולבאר זאת עוד על פי ביאור השפ"א על מאמר המשנה, 'כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו'. מק' השפ"א, אם ישנו אדם שבורח מן הכבוד מדוע 'מענישים' אותו שהכבוד ירדף אחריו? מספרים על כך משל שאמר הרבי מרדכי זי"ע, למלך שרצה לבוא ולהתרשם מנתיניו באחת מן המדינות ששלט בהם, ושלח הודעה למושל של אותו מחוז שיתכונן לבואו לביקור, אך הודיע שמכיון שרוצה לעמוד מקרוב על אופיים וטיבם של אנשי אותה מדינה, יבוא בחכמה ובלבוש אזרחי כאחד הפשוטים כדי שלא יזהו שהוא המלך. ביום הביקור טייל המלך עם מושל המחוז ברחובות עיר, וכולם קדו למושל המחוז וברכוחו לשלום, ואילו למלך עצמו לא יחסו דבר. התבייש המושל בתוך תוכו וחשב: 'אילו היו יודעים אותם אנשים מיהו החולך לצידי הלווא ודאי שאת מלוא הכבוד היו מפנים אליו, כי הלא כל כבודי הוא ממנו'... המשיך הרבי מרדכי זי"ע ואמר:

'כשמכבדים אדם והוא מתחמק מהכבוד, אין זה נחשב לכבוד מן הכבוד, אלא אדרבה הרי הוא מבעט כמתנת שמים, אלא צריך לקבל את הכבוד ולדעת שהאדם עצמו אינו ראוי לכך אלא מן השמים נותנים לו כבוד'...

מבאר השפ"א 'כל הבורח מן הכבוד' שיודע שהכבוד שיש לו הוא מאת השי"ת ולא בזכות עצמו, הוא אחד שיודע כיצד לקבל את הכבוד, וממילא הכבוד – שהוא מידה שמחפשת להגיע לתיקונה, רודפת אחרי בזה אדם שיתקן ויפשיט אותה ויגלה את שורשה ויעלה אותה למקומה הראוי לה. כמו כן הוא ביאור המשנה שמביא הפרי הארץ. הכם גיבור עשיר בשאדם יודע כיצד לקבל את המידות הללו ומודה עליהם לה' ואינו חי בכוחו ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אזי בהפשטה הזו קונה אותו אדם מידות אלו בפנימיותו. זה היה משה רבינו ע"ה שחי כל דבר בקשר בורא וממילא באמת זכה לכולם. וזו כוונת הפרי הארץ "אז נתוסף עליו יותר ויותר בהחזיר הדבר אל שורשו"... כפי שביארנו שעל ידי שמחזיר כל דבר אל שורשו קונה את המידה הזו ומתחיה ממנה, גם בפן הרוחני, עבור דרך הפן הגשמי שהוא סוד ההתגלות הרוחנית, צמצום ההשפעה שתחיה ניתנת להשגה ולהפשטה.

כיצד הגיע משה רבינו לבזו דרגה גבוהה שהתורה מעידה עליו 'והאיש משה ענו מאד'? מספר המדרש שהיה מלך אחד שהיה מבין בחכמת הפרצוף ושלה צייר אחד שילך ויביא לו את דמות דיוקנו של משה רבינו ע"ה. כשחזר אותו צייר הביט המלך בדיוקן ואמר לצייר: שקרן הנך שכן ציור זה הוא מגרועי המידות שבאנשים הקיימים בעולם. הרג את אותו צייר ושלה במקומו צייר אחר. וכך חזר ונשנה הדבר מספר פעמים, עד שהחליט אותו המלך ללכת בעצמו ולראות את משה רבינו. כשהגיע וראה אותו שאלו, כיצד זה יתכן שאתה הוא אותו אדם שאומרים עליך שהנך עניו מכל האדם, הלא אני שמבין הנני בחכמת הפרצוף רואה שמידותיך גרועות ביותר? ענה לו משה רבינו: אכן כך, ומשום שמידותי כה גרועות בטבעי אני חי כל רגע את הסכנה שלי שאם הקב"ה לא יחזיק אותי הרי אני הגרוע שבגרועים, ודווקא בשל כך אני יכול להשלים את עצמי בכל על ידי כך בכל המידות. והמשלנו לכך משל: כמו שיש חשמל בכל בית, ויש מתגים שדלוקים כדי שיהיה אור ויש מהם שכבויים... וכשרוצים שיהיה אור בכל הבית מרימים את כל המתגים... כמו כן כל אדם לפי תכונותיו הקב"ה מדליק בו מתגים. יש אדם שמתג החסד דלוק אצלו והוא מתנסה רוב הזמן בהארה זו, ומנגד יש אדם שהניסיונות שלו הן במתג של הגבורה וכדומה... אצל משה רבינו היתה הארה כה גדולה שכל ה'מתגים' היו מורמים וכך הגיע לדרגת 'והאיש משה ענו מאד'...

'והנה כתיב והאיש משה ענו מאד וכו', מפני שאין הענוה אמיתית אלא לבעל מעלה באמת והוא עניו נגדו ית'... משא"כ מי שהוא ריקן וחסר מכל בלאו הכי הוא שפל אנשים ומאי רבותא בענוה"...

מחדש הפרה"א, כי כל מה שהיה משה רבינו עניו היה דווקא מחיותו בעל דרגה, ועבד להשפיל אותה... אך מי שהוא חסר כל בלאו הכי הוא ריק ומה גדלות יש בו שהוא עניו... וכמו המעשה שהיה רגיל הפרי הארץ לחתום במכתביו 'השפל באמת', ופעם היה יהודי שרצה לחקור את חתם אף הוא כך. התבטא עליו אחד הצדיקים: כי הפרי הארץ היה השפל באמת אולם אותו יהודי הינו 'באמת שפל'... כיון שאין לו באמת במה להשפיל עצמו.

'להמשיך את המתזוריות'

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל. ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו בלחך השור את ירק השדה... וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור... לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ'...

ר' יונתן אייבשיץ זצוק"ל בספרו 'נפש יהונתן' מבאר, מודע כתבה התורה תחילה 'ויגר' מואב – שפחדו מישראל ולאחר מכן 'ויקץ' – לשון סלידה? ומבאר שהקב"ה ציווה את בני ישראל כשקרבו למואב 'אל תתגר בו מלחמה' וא"כ גוברת התמיחה ממה פחדו מואב הלא יש ציווי מפורש מה' שלא להילחם איתם? אך מואב אמרו לעצמם, אמנם נכון שעם ישראל צָוּוּחַ שלא להילחם בנו, אך הערב רב שעלו עימם ונסתפחו אליהם במצרים הם אינם בכלל ישראל ואולי הם לא בכלל הציווי... ובאמת מדויק הר"ר יונתן אייבשיץ זצ"ל בפסוק, 'ויגר מואב מפני העם'... ויקץ מואב מפני בני ישראל. כלומר שהפחד היה רק מאת הערב רב, אולם ויקץ מואב היה מפני בני ישראל מהטעם הפשוט שהגוי סולד מהיהודי...

אך יש להעמיק ולבחון מדוע באמת סלדו מואב מבני ישראל עד כדי הכרזה שכזו 'הנה כיסה את עין הארץ'... הלא כמה יהודים כבר היה אז שמואב היו צריכים לעשות עסק כה גדול בגללם?

כשפ"א מבאר בתכלית הבריא, שהקב"ה הוא זן ומפרנס לכל מקרני ראמים עד ביצי כינים, אך תפקידו של האדם הוא כמובא בגמ' ברכות 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ואין כאן סתירה בפסוק משום ש'כאן לפני ברכה וכאן לאחר

ברכה'... כשאדם מברך את ה' הוא מצהיר בזה שהוא חי ומאמין שהכל הוא מאת השי"ת, וממילא שום דבר לא של האדם אלא כל דבר שהקב"ה שולח לנו אנו משיבים לו את זה בחזרה כגלגל החזור, ועי"ז מתפרסם שם ה' בבריאה.

אותה השפעה שהקב"ה שולח לנו השפעה רוחנית היא להחיות את הנפש על ידי שמתקשרת היא עם בוראה, אך היא חייבת לדרת לכאן בלבד של כלים המיועדים להחזיק את הרוחניות בעולם הזה שהרי עולם גשמי הוא. על כן כל מה שהאדם רוצה בעיני הבשר שלו הוא כלי גשמי, החל מאוכל מזון, וכלה במידות וניסיונות... וזהו שאמרו חז"ל 'אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו'... כלומר בכל דבר האדם צריך לבחון את השורש הרוחני שמוחיה את הכלי שרואה... וברגע שאדם מגלה את החיות הזו, וזאת בכל מיני האופנים של ההתגלות – כגון, באוכל, שלא אוכל מיד אלא הושב לפני כן ומתגבר על תאוות האכילה למען הברכה שבה. וכן במידות, אם יש לו ניסיון עם מישהו נוצר את פיו ומנסה לקלוט את המסר שהקב"ה שולח דרך השני, הוא מעלה את הבריאה בחזרה לשורשה ומתקיים בו הפסוק 'קווי ה' יחליפו כח'...

מבאר הרח"ק מקו"ניין זי"ע על הפסוק 'כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא'... ידוע כי מההרים יוצאים מעיינות והמעיינות הללו זורמים אל הים ומתהום הים שוב עולים המים להרים ושוב יוצאים ויורדים וחזור הלילה... וכן אפשר לראות בחוש את פעילות הלב, שזורק דם לכל הגוף ולאחר מכן חוזר הדם ונכנס ללב ושוב זורק הלב את הדם, כך ברא הקב"ה מחזוריות כזו שבכל סיבוב מקבלת כח חדש כפי שרואים שהדם מתחדש בכל סיבוב ונותן חיות לאדם, וכן המים כשיורדים לתהום מקבלים שם מינרלים חדשים וכך עולים ושוב זורמים ומתחיה כל הסביבה וכל הבריאה כולה... מנגד להבדיל אם יעצור הדם במקום מסוים ולא ימשיך ח"ו, יוצר שם נמק, המקום יתייבש ואולי אף יצטרפו לכרותו כדי שלא יזיק לשאר איברי הגוף. וכן אם מים עומדים במקום אחד ללא היכור למחזוריות המים הרי שמתעפשים ומתקלקלים...

כל זה הוא סך הכל דוגמא שברא ה' כדי להמחיש לנו מה עושה יחודי שמברך על מאכל, הוא מחדש את המחזוריות של כל החיות הרוחנית של העולמות כולם ומשפיע שפע לכולם. זהו 'קווי ה' יחליפו כח' – להחליף את הכוחות, כדי להמשיך את המחזוריות.

יתירה מזו כותב בעל ההפלאה על הגמ' בקידושין מעולם לא ראיתי היה ועוף שנוקיים לפרנסה והאדם כן אלא מפני שעל האדם אנו אומרים, הרעתי את מעשי וקלקלתי את פרנסתי. ונבאר: לאדם יש לו תפקיד בבריאה כנ"ל, ובבריאה עצמה ישנם כמה דרגות והם דומם, צומח, חי, מדבר, שגם הם צריכים לעבור תיקון, א"כ האדם הוא המקשר הגורם מתוקף תפקידו לתיקנם. כגון בהמה שאוכלת ירק מעלה אותה לדרגת חי כשנחפכו המינרלים שבו לחלק מדם הבחמה. לאחר מכן כשעולה בהמה זו על שולחן השבת לדוג' ומברכים עליה, נמצא שגם הצומח וגם החי הגיעו לתיקונם על ידי הברכה של אותו אדם... ועל כן יש בחלקי הבריאה כביכול חוש לראות לאן הם מתגלגלים. האם לאדם ירא שמים שיעשה עליהם ברכה, או שמא אינו אדם כשר ויאכל בלא כוונה תחילה ובלא ברכה שאז הם בורחים ממנו ומייחלים שלא יפלו לידי, מאחר ובמקום להעלות אותם הוא יוריד אותם לדרגה נמוכה יותר בעולם הקליפות ר"ל. וזה הרעתי את מעשי. ולכן האדם עצמו גורם את אותם מאורעות שבעולם לפי דפוס התנהגותו.

בעת נתקדם לשלב הבא, 'כל העולם לא ניזון אלא בשביל הנינא בני'. הנינא בני היה צדיק ומשום כך כל העולם היה שווה רק בשביל עבודתו שיעלה את הכל, ובזכותו קבלו הכל את פרנסתם... וכמו כן כל העולם ניזון בזכות כלל ישראל וכלל ישראל ניזון בזכות כל העולם...

מספרים ווארט נפלא מהרב מטשעבין זצ"ל, בענין זה. בזמנו קבל על כך שכל דבר הכי קטן הנצרך לשיבה צריכים להפעיל בשביל כך הרבה מאוד שליחים ועסקנים... ואמר על הפסוק 'בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, והביא גמ' שדנה באדם שחלם שמתחת לאוצרותיו ישן ג' שקי כסף והאמצעי הוא מכספי מעשרות, ולכשהתעורר אותו אדם משנתו הלך וברק ואכן מצא ג' שקי כסף... נשאלת השאלה מה הדין, האם צריך לעשות כדברי החלום והשק האמצעי יתן למעשר או שהכל חולין? שאל אותו אדם ופסקו לו שהכל חולין. מקשה הרשב"א ז"ל הלא אותו אדם חלם גם דבר זה ומדוע א"כ לא צריך לנהוג כפי שראה בחלומו? ומתריץ שהג' כבר כותבת במקום אחר שכשם שאין תבן בלא בר, כך אין חלום בלא דברים בטלים. וא"כ חכמה של האמצע שהוא מעשרות זה בגדר הדברים הבטלים של החלום ויכול להשתמש בכסף זה בלא שום פקפוק... אמר הרב מטשעבין זצ"ל אותו דבר הוא לשון הפסוק 'בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים', כל מה שאדם עשה ופעל יראה לכסף שהכל נעשה ביד ה' המכוון כל אחד למקום שצריך, ואז יתברר למפרע שכל העשייה של האדם שהושב שהוא עושה אותה, הם דברים בטלים. אך יודגש כי אין דברים אלו באים לחילה להחליש את עשיית האדם כדברים בטלים, אלא אדרבה לחדד את תכלית עשיית האדם בעולם להקפיד לראות בכל דבר ביצד ה' מכוון אותו ואז עשייתו היא ברוכה לשמים ולבריות. אולם כשאדם חושב שהוא עושה וכוהו ועוצם ידו פעל לו אז חוטא לתכלית האמת והרי הוא כדברים בטלים.

מבאר השפ"א, ישנו מושג בספח"ק שכל ההשפעה שיש לגויים הינה בבחינת פירורים מהשפע שנופל מכלל ישראל, ואמנם כל זה בזמן שבני ישראל עושים את תפקידם כראוי, ומחזירים כל דבר בחזרה למקורו כפי שביארנו לעיל. אך מתי שיחודי מקבל השפעה ולוקח אותה לעצמו ומתהדר בהצלחותיו ולא זוכר שהקב"ה משפיע לו כל טוב, ממילא הוא מתנתק מהשפע הכללי

וכמו המים שכשמתנתקים מסריחים ומתקלקלים, כמו בן האדם הזה מובש את השפיע של עצמו ומקלקל לכולם – כי בכך הוא פוגם בשפיע הכללי, או אז מרגישים בכך הגויים, ונכנסת בהם שנאה ליהודים שאינם עושים רצונו של מקום, וכל זה גם כן מיד ה' הוא כדי שיציקו הגויים ליהודים עקב כך והיהודים יחזרו בתשובה. וכשהחזורים ישראל בתשובה שוב מתחדש השפיע. וזה מה שאמרו מואב, 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו' 'הנה כסה את עין הארץ, כלומר הקב"ה שהוא עיני הארץ כדכתיב 'עניי ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה', ועל ידי שישראל לא עושים את רצון בוראם הם כביכול מכסים את עיני הארץ שבגללם נחסר השפיע מן העולם ואין אנו יכולים גם להתקיים וא"כ ראוי להם שנקלל אותם, וכל זה הוא יד השי"ת כדי שיזכרו ישראל וישוּבו בחזרה לתפקידם לחדש את הבריאה ולתקנה.

"במורא גדול – זו גילוי שכינה"

"מה טובו אהליך יעקב וכו'. ופירש"י ז"ל ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה".

פתחיהן מבאר הפרי הארץ, הכוונה היא לדרך בעבודת השי"ת כפי שיתבאר בסוף המאמר אי"ה. בשם הבית ישראל זי"ע אומרים "כלל גדול בחסידות שאין כללים ואף כלל זה אינו בכלל". תמצית הפשט בזה היא שבעבודת ה' אין דרך מיוחדת שאיתה אדם יודע שהוא עובד ה', אלא היא משתנה בכל רגע נתון לפי הזמן והאדם. בכל רגע אדם יכול להגיע למצב שונה לגמרי ששם הוא צריך לעבוד את ה' בצורה שונה ממקודם... והפיר"א יבאר עפ"י דרכו, תחילה בפשט ולאחר מכן עפ"י דרכו.

"ארז"ל על פסוק ולא קם נביא עוד כמשה בישראל אבל בעבורם קם ומנו בלעם. וכדי לפרש הענין ארז"ל אין השכינה שורה אלא על מי שהוא חכם גיבור עשיר וכו', וכולן ממששה שהיה בו כולן".
לכאורה מק' הפיר"א הלא יש קושי רב להבין את המושג הזה. כי בשביל לקבל השראת השכינה מובן שצריך חכמה למשל, אך עשירות וכה מה קשורים הם אצל קדושה? ועוד קשה דהרי מצינו כמה וכמה צדיקים גדולים מאוד שהיו מושפעים בהשראת השכינה כמעולם ולא היה אצלם אפי' רמז לעשירות? שאלה נוספת מק', הלא מובא בגמ' ע"ז כ: זריזות מביאה לידי זהירות וכו' ועונה מביאה לידי רוח הקודש כלומר ש'מספיק' לאדם להיות עניו כדי שתשרה שכינה עליו?

"אבל הענין בכדי לבאר פשוט הוא עפ"י ארז"ל איזהו גיבור הכובש את יצרו ואיזהו עשיר השמח בחלקו, דהגבורה היא בלב ולא ביד שבאיש הירא ורך הלבב היה חוזר מעורכי המלחמה".

כל מה שמנו רז"ל הכל מדובר במלחמת המח על הלב, בפנימיות הדברים. הגיבור – הוא הכובש את יצרו וכן העשיר וכו'. הירא ורך הלבב, הוא האיש שירא מעבירות שבידו, כפי שמבאר רש"י ז"ל במקום. ולכן מובן עפ"י מדוע עונה ג"כ מביאה לידי זה, כי כדי להשיג השראת השכינה אין צריך כח פיזי או עושר אגדי, אלא עושר פנימי איזהו עשיר השמח בחלקו. מבארים בשם הישגה משה זי"ע שהשכינה יורדת לשרות על מי שמוריד גם הוא את עצמו ומתנהג בעונה ובשפלות.

ישנו ביאור נפלא מהשפת אמת על מאמר כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו. וכל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו. ומקשים העולם בדרך צחות דלכאורה הלא שניהם מפסידים, גם הרודף וגם הנרדף, הראשון לעולם לא ישיג את הכבוד כי הוא בורח ממנו וזה שבורח מן הכבוד ג"כ אין הכבוד משיגו? אלא התוצאה הסופית תהיה לעת זקנה שם אין להם כבר כח לרדוף או לברוח, ואז מי שרדף אחר הכבוד מתיאש ממנו ומי שברח ג"כ אין לו כבר כח ואז הכבוד משיגו. אמנם כל זה בדרך מליצה, אולם השפת אמת מבאר יסוד, שכל מי שבורח מן הכבוד, אין הכוונה שאינו רוצה בכבוד, אלא כשמגיע לפניו ניסיון של כבוד יודע שכבוד זה אינו שלו אלא מאת ה' הוא, ואדם כזה הכבוד רודף אחריו, כי הוא יודע כיצד לקבל את הכבוד ולא מחשיב את עצמו בגלל זה ובעצם כך מתקן הוא את הכבוד הזה, כי למעשה אין איפור ליהנות מכבוד הלא הקב"ה נותן אותו לאדם רק צריך לדעת ולחיות מי הוא נותן הכבוד, ולא האוהב להגרר מזה לכחי ועוצם ידי. וזה הפשט של שכינה שורה. ע"כ מבאר עפ"י הפשט.

"והענין הוא כי החסדים המה התפשטות וכמים הנגרים ממקום גבוה למקום נמוך ויורד ומתפשט עד שאינו נראה, אבל הגבורות הוא דבר המעמיד ומצמצם ונכול נתן להתפשטות החסדים עד שהוא בעין כלי המגביל ומתגלה לעין כל.

כדי להבין את הדברים אם לאדם יש מים הרי שיש לו שפע מסוים בידיו, אך כדי שיוכל גם ליהנות מאותו השפע צריך הוא כלי כדי שיוכל ליהנות מהמים. כי כל עוד שיש לו מים בלבד עדיין אין זה מספיק. כי אין לו את הכלים לשתות מהם את המים. אמנם הכלי נראה כלפי הוי' מאוד מגביל וחומרי ביחס לשפע אך כלי הכלי הזה אין שום טעם לשפע... כמו"כ הקב"ה ברא את העולם במידת הדין ורק אה"כ שיתף את מידת הרחמים. כיון שכדי לקבל את השפע צריך שיהיו כלים, והכלים הם הצמצומים שהאדם עובר בחייו. וזה מה שמחדש לנו הפיר"א השבוע, שהיכן שיש לאדם מעברים וניסיונות שם צריך האדם

לשמוח וע"י השמחה יכול לקבל בהירות עצומה לדעת שכל מה שעובר זה הכנת הכלי לקבל שפע חדש שלא ידע עד כה. וכמו שמבארים את הפסוק, "כי שמש ומגן הוי"ה אלוקים", שכשם שא"א ליהנות להסתכל באור השמש מבלי לתת כלי על העיניים כך א"א לקבל את שפע ההוי"ה מבלי לעבור קודם את הצמצום של הכנת הכלי הוא בעצם אלוקים בחי' דין בחי' צמצום.

"וכן היה בריאת העולם ע"י צמצום ושהוא עיקר הגשמות והריחוק מהשי"ת, הגם כי ידוע שהשי"ת ממלא כל עלמין אבל אינו בהתגלות".

אין מושג אצל הקב"ה של זמן ומקום, רק אצלינו ישנן המושגים הללו. וכל זאת כיון שהקב"ה באמת ממלא כל עלמין ומלא כל הארץ כבודו, רק לנו יש תפקיד בעולם הזה, לגלות את הקב"ה בכל מצב כזה של זמן ומקום, ולומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לגלות שם את היות ה', ולהחזיר את המעברים האלו חזרה לבעה"ב הוא השי"ת.

"והנה מי שהוא בעל מעלה חכם או גיבור שהמעלה ניכרת ומתגלה בתוכו... לכן בעל מעלה צריך להחזיר המעלה אל מקום אשר לוקחה משם... ע"י מידת הענוה, אז נתוסף עליו יותר ויותר בהחזיר הדבר אל שורשו, משא"כ בלאו הכי...". אדם שזוכה למעלה של חכמה או של גבורה יש לו תפקיד, כי התכלית של המעלה הזו היא להחזירה אל שורשה ע"י שנותן את החכמה שה' נתן לו את המעלה הזו. וכפי שביארנו לעיל שאין איסור ליהנות מהכבוד או מהחכמה וכן בעשירות אלא צריך להתנהג עם דברים אלו לצרכם. ומחדש הפרי הארץ, שאם משתמש איתם כראוי, הקב"ה מזכה אותנו ומשפיע עליו עוד ועוד מעלות. משא"כ אם חלילה משתמש בחכמתו כדי לשלוט על אנשים או בעשירותו כדי להתגאות וכדומ', אזי הוא מצמצם את המעלות הללו עוד יותר ומרחיק עצמו מה'.

"והנה כתיב והאיש משה עניו מאד, מפני שאין הענוה אמיתית אלא לבעל מעלה באמת... משא"כ מי שהוא ריקן וחסר מכל בלאו הכי הוא שפל אנשים ומאי רבותא בענוה".

ידוע שבעל הפרי הארץ זי"ע היה חותם את מכתביו במילים 'השפל באמת'. פעם הגיעה שמועה לאזני אחד הצדיקים שיש עוד מישהו שמשתמש במילים אלו כשחותם. אמר אותו צדיק: ההבדל ביניהם שבעל הפרי הארץ הוא השפל באמת אולם אותו אחד שמחקה אותו אינו 'באמת שפל'...

עכ"פ מבאר הפרה"א זי"ע שהעבודה של האדם היא לעבוד על מידת הענוה כשהוא באמת בעל מעלה וכובש המעלה ההיא ומתבטל לרצון השי"ת. וכן הגבורה אינה מתגלית אלא אצל מי שיש לו מידות רעות וצריך לכבשן, אמנם מי שאין בו חכמה הלא באמת ריקן הוא.

"וידוע הוא שעיקר בריאת העולם היה עבור עולם הגשם הזה החומרי".

אמנם העולמות העליונים הם הרבה יותר רוחניים. אך עיקר רצון התגלות השי"ת היא כאן בעולם הזה. מפני שזה החידוש הכי גדול שמכבוז הומניות עבה מתגלה הקב"ה שהוא רוחניות זכה כפי שמבאר השפ"א, וע"י שאדם מבטל את עצמו במעברים שלו וזוכר שהשם מנהיג אותו ומתפלל אליו, זוהי השראת השכינה. וממילא מובן שמי שהוא מוטבע במידות רעות ומתגבר על יצרו אז ונגחה כבוד ה', וכן מי שהוא בעל מידות טובות התפקיד שלו הוא לדעת שהקב"ה זיכה אותו לזה, אך לולי ה' עזרתה לו הרי שיכול להגיע ברגע אחד לשאול.

וכל אלו המידות היו במשה רבינו ע"ה. גם שהיה בעל מידות רעות כידוע במדרש, ונתן שם התאפקות, וגם זכה להיות חכם גיבור ועשיר, ועל כולם מעידה עליו התורה שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה וזו הראיה הכי טובה, שעשה את תפקידו בשלימות הראויה שהיא להשלים את רצון הבורא ולגלות את כבוד ה'.

"אבל כל חד לפום דרגין דיליה"... זהו מה שביארנו בתחילת השיעור שבעבודת ה' אין דרך מסוימת אלא כל אחד צריך לגלות את השראת השכינה המיוחדת שלו עצמו. וזה מה שמבאר רש"י ז"ל שראש שאין פתחין מכוונין זה כנגד זה וכל אחד ממנצח את עצמו כפי יכולתו ובכל יכולתו, ואז הבין שאינו יכול להם, כיון שמתוך כל העבודה הזו של כולם יחד ראויים הם שתשרה עליהם שכינה.

הסיבה: שיא – פה

שפ"א תרל"ב: הנה כסה את עין הארץ, ויש להבין טענה זו שבני ישראל מכסים את עין הארץ וכי היו בני ישראל רבים כ"כ? 'כסה את עין הארץ, היא הסתכלות ארציות שבני ישראל האירו להיות הראיה רק אל הפנימיות בכל דבר'. אנו יודעים שבכל מצב שאנו עוברים, ישנה הסתכלות טבעית המכונה 'מעל פני השטח', וראיה פנימית יותר המכונה 'מתחת לפני השטח'. וכמו כן חיצוניות ופנימיות – הסתכלות חיצונית או פנימית, וכן גוף ונשמה – הסתכלות שטחית דרך הגוף או הסתכלות עמוקה יותר בדרך הנשמה.

ר' אשר זי"ע היה מבאר את הפסוק 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי', כלומר, בראיה חיצונית היתה הארץ נראית ככלתי ניתנת לכבישה, מחמת הענקים שהיו שם וכדו', אך כלב הסתכל בראיה פנימית שהיא הסתכלות עפ"י תורה וראה

את רצון השי"ת על כן אומרת לנו התורה הק', שלכלב היתה רוח אחרת חוץ לרוח הדברים הפשוטה שהיתה שם, רוח פנימית יותר לחיות לפי הסיבות ולגלות בכל דבר את רצון ה'. ובהמשך נבאר יותר אי"ה.

בקדושת לוי זי"ע מקשה מדוע כעס המלאך על בלעם שהלך עם שרי בלק אחר שהקב"ה נתן לו רשות לכך? ומיישב נקודה יסודית מאוד המבארת היטב את עניינינו בפרשה. לחיות כל מצב מתוך הסתכלות פנימית ביאורו לא לעשות מכל מצב מציאות אלא סיבה. דוגמא לכך מביא הקדושת לוי בפרשת לך לך בה מצוה הקב"ה על אברהם אבינו ע"ה ללכת... לאן? 'אל הארץ אשר אראך'. אאע"ה עומד בניסיון זה כמו בשאר הניסיונות והולך... אמנם יש להבין כיצד ידע ללכת בדווקא לארץ ישראל, הלא הקב"ה לא אמר לו זאת בפירוש? ומבאר שאברהם אבינו הלך לפי הסיבות שניווטו אותו. כל מצב שמתפתח נותן לאדם תובנה חדשה לבטל את המחשבות שלו וללכת לפי המצב החדש שהקב"ה מתווה לו. אדם שצועד על פי דרך זו הוא צועד בדרך המלך! והראיה לכך היא שכשסוף כל סוף הגיע א"י לארץ ישראל כותבת התורה הק', 'ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה... כי כבד הרעב בארץ, ומקשה הרמב"ן הלא דבר פלא הוא – לפני רגע הגיע סכ"ס לארץ המובטחת וא"כ מה יש לו לרדת למצרים? והתשובה היא כן! יש סיבה מאת ה' והולכים לפי הסיבה. כי המהלך הוא להתבטל לרצון ה'. אם יש רעב בארץ זהו סימן שהקב"ה רצה ממנו משהו... אותו הקב"ה שאמר לו ללכת לארץ והנחה אותו לפי הסיבות, אומר לו כעת לרדת למצרים, גם בזה יש סיבה מאת ה'.

כעת ניתן גם להבין מה היתה טענת המלאך לבלעם [להבדיל]. הקב"ה אמר לבלעם ללכת אך לא אמר לו לאן וכיצד ללכת? א"כ מה הוא אמור לעשות? ללכת לפי הסיבות. באמצע הדרך רואה בלעם שהאתון מפסיקה ללכת. האם קרה פעם שאתונו של בלעם לא הלכה לאן שאמר לה? א"כ מה קרה כעת? סיבה! צריך לעצור. אך בלעם במקום לשמוע אל הסיבה ניסה לעקוף אותה והיכה את האתון, ואז הראו לו משמים את המלאך שבה אליו בטענה: הלא אם אתונך מפסיקה ללכת סימן הוא שיש כאן סיבה פנימית יותר והיא המלאך שמעכב אותה מללכת, וכעת היית צריך להישמע לסיבה החדשה... דבר נוסף מדויק היטב בפסוק, 'ויחר אף ה' כי הולך הוא', הטענה על בלעם, גם אם הוא הולך לבסוף בעבור הזמנתו של בלק, ניחא. אמנם בלעם לא הלך עם שרי מואב רק משום שבלק הזמין אותו, אלא הוא עצמו רצה ללכת לקלל את ישראל. לאדם ישנן מספיק סיבות במשך היום כדי לא ללכת לאן שלא צריך, אך האדם צריך לפתוח את עיני השכל ולהתבונן בסיבות וללמוד אותן, ואז מגלה כמה שהקב"ה מלווה ומנהיג אותו בכל צעד ושעל. אך כשאדם מתעלם מהסיבות ובוחר לשמוע רק את עצמו, זו טענה על האדם.

מסיים השפ"א זי"ע: 'להיות הראיה רק אל הפנימיות בכל דבר ולבטל הסתכלות חיצונית מה שנראה לכאורה בעין הגשמי שיש התנגדות מעיני עוה"ז להקדושה. אבל באמת אינו רק הסתר ואחידת עיניים שלא לראות האמת. וע"ז חרה להם'. מבאר השפ"א זי"ע, זה מה שכל כך הפריע לבלק עד כדי שהיה צריך להזעיק את בלעם לעזרתו, דבר זה שעם ישראל חיים בפנימיות הנה כסה את עין הארץ – פירושו שהם מכסים את הראיה הארצית והפשוטה, ומגלים את הפנימיות של כל הגשמי שבעולם, ועל כן הגוי אינו יכול לסבול זאת כי הוא אינו קשור כ"כ כמו היהודי שנשמתו חלק אלוך ממעל ממש. אך מי שהולך בדרך התורה הק', ונותן ליבו להקשיב לסיבות שהקב"ה מוליך אותו, אזי זוכה לחיות בדביקות בורא וחלקו רב בתיקון העולם.

הלכתא דליבא" (שו"ת מהפעלד)

ש. אדם שמתמודד עם לחצים ואין לו רגיעות נפשית שם?

ת. מזה שקשה לו זה משום שהוא החליט שקשה לו. אין מצב שאי אפשר לעמוד בו. אם אדם יידע שהמצב בו הוא נמצא הוא המצב שחכי טוב בשבילו, כי הקב"ה הביא לו את המצב הזה, ולא יתכן שהקב"ה שנותן כל הזמן בוחות ישים את האדם במצב בו הוא לא יכול לעמוד.

ש. אז למה אדם מתבלבל שמה?

ת. כי האדם חושב שהוא צריך לעמוד שם. אך זו טעות כי במצב שאינו יכול להתמודד צריך לתת לקב"ה לנהל את המצב הזה ולהכיר שהוא (הקב"ה) מחזיק את האדם שם ומוליך אותו.

ש. הלא לחץ זה אופי של בן אדם ומה שייך לומר לאדם להתמודד שם הרי כל דבר עובד רק ע"י לחץ וא"כ כל דבר מלחין את האדם?

ת. אמנם כן, אך המצב של הלחץ בא כדי שהאדם יראה ויגלה דרך הלחץ את המציאות שלו שהוא לחוץ ולא מסוגל לעמוד בלחץ הזה, ואז יתן לרבש"ע לנהל אותו ולהוציא אותו מתוך הלחץ הזה. וצריך להתפלל לה' שיוציא אותו מהלחץ

ושנראה אותו בלחץ כי לולי זה אדם יכול להרוס את עצמו לגמרי. וע"י שרואה את הקב"ה בלחץ שלו, מחליף את הדין שהיה בלחץ במידת הרחמים שנותן לקב"ה לנהל אותו שם.

ש. ואם אדם לא מצליח ונופל?

ת. אז מה? יפול ויקום נופל וקם. לפעמים נופל ולפעמים נופל עוד יותר... הבא ליטחר מסייעין לו. פעם אחת מתגבר, ופעם שניה מקבל כח וחיוזוק מהפעם הראשונה, וכן הלאה... וכך בונים את זה כל הזמן.

ש. האם זה גורם לאדם לא להיות לחוץ, הלא ממשיך להיות לחוץ?

ת. אף אחד לא אמר שלא צריכים להיות לחוץ, אולם בן צריך להכיר שם בהתמודדות הזו שהוא לחוץ והקב"ה הוא זה שמוציא אותו מהלחץ. ר' אשר היה מחלק כל שבוע בסעודה שלישית סלט וחיה אומר כל הזמן שהוא לא מפרגן לאף אחד ומתפלל לה' בכל פעם מחדש שיתן לו רחמים שיוכל לחלק את הסלט... כמו"כ האדם ממשיך להיות לחוץ, וצריך רק לגלות את הסיבות שהקב"ה שולח כדי שהוא לא יהיה לחוץ.

ש. זהו א"כ הדבר שצריך לפני כל מצוה או מעשה לומר לשם ייחוד?

ת. יש משל יפה מהחשמל. החשמל עובר מתחנת הכח (רידינג) עד לבית דרך כמה שנאים שממירים ומקטינים את הכח למתח יותר קטן. אך אם יחברו את הבית ישירות לרידינג כל הבית ישרף... לכן חייבים את הצמצום... ולכן כשאדם פתאום עובר מצב של לחץ הוא מרגיש שהולך להשרף שם, זה מפני שחיברו אותו לרגע ישירות לתחנת הכח... ושם הוא צריך להמיר את המתח כדי שלא ישרף לגמרי, צריך לעשות 'חיבור ארקה' זהו ההכנעה.

ש. למה יש לאדם התנגדות טבעית למצבים האלו?

ת. זה מה שביארנו שבדברים האלו המלך בא פתאום! בלי הכנה מוקדמת, ושם צריך לעמוד בהכנעה ולא לעשות כלום אלא לתת לזה להתנהל ע"י רצון ה'. כפי שכותב הפרי הארץ שכשהמלך בא פתאום צריך לפנות את הכלים.

ש. מה הפשט לפנות את הכלים?

ת. לעצור שם ורק לתת החברה שהמלך עכשיו כאן ומנהל לבדו את הכל. ודווקא כמו שאנו עכשיו ללא הכנה מוקדמת. השפת אמת מביא בשם המהר"ל את הויכוח המפורסם שהיה למהר"ל עם גדולי הפילוסופים בשאלה, האם הנסים שהקב"ה עושה הם חלק מסדר העולם או שזה יציאה מסדר העולם? הם סברו שזהו מחוץ לסדר העולם, והמהר"ל אחז שזהו בן בסדר העולם. ומבאר השפ"א על המהר"ל – שהנסים הם עצמם סדר העולם. מפני שכל המושג מעל הטבע זה עצמו סדר העולם, והקב"ה כביכול יצא מהסדר שלו כדי לברוא את העולם ואז יצר את הטבע... כלומר שהטבע עצמו הוא אינו בסדר העולם. ולכן כשהמלך בא פתאום – זהו הסדר! והטבע הוא לא הסדר. והסיבה שהמלך בא פתאום זהו בשביל שאנחנו נגיע דרך זה לאמונה. וזהו לשם ייחוד קוב"ה ושכינתיה, הם המצבים של השנאים של החשמל כביכול. הקוב"ה הוא הכח הגדול, והוא נתן לנו שפע באמצעות השכינתיה שזהו צמצום יותר גדול. וכדי שהאדם יגיע עד למקור החיות המקורי שלו, נותן לו הקב"ה מצבים שידע שיש מישהו למעלה מהשכינתיה שמחיה אותו, כמו בחשמל.

ש. מה גורם לאדם לבוא במצב כזה לאמונה?

ת. כי אם זה לא קוב"ה ושכינתיה אז האדם לא מחזיק מעמד שם בניסיון ומאבד את עצמו לדעת. אולם אם נותן שם קשר בורא אזי מתחבר למקור החיות שלו באמונה. וזהו הפירוש שאומרים תיקון המידות, כי הקב"ה מתגלה לכל אחד דרך המידות המיוחדות לו, וכשעומד שם ונותן את ההכרה בה', בזה הוא מחזיר את המידה הזו. כלומר אדם צריך לעמוד בלחץ ולתת את הקשר לקב"ה.

ש. אבל הוא נופל שם?

ת. זה לא משנה, אדם יכול להיות נופל וקם נופל וקם אפי' אלף פעמים. לקב"ה יש נחת מעצם התקשורת של האדם איתו ולא משנה דרך מה מוגיעה התקשורת הזו, כמו שאומרים פתגם 'תקשורת גרועה עדיפה על אי תקשורת בכלל'. וכדאי הכל בשביל פעם אחת שאדם נותן קשר לקב"ה. זהו בעוה"ב הקשר עם הקב"ה. אך זה תלוי מה האדם עושה במצב הזה שהקב"ה שם אותו שם, אם אדם מנצל את הנפילה שלו לקשר בורא, הרי שזה מתוקן. כמוכך שזה לא בא להפחית מאומה מחובת ההשתדלות של האדם ללכת בדרך הישר, ולא שבגלל זה מותר לו ללכת לחטוא לכתחילה ח"ו, רק מה

שאנו מדברים זה אם האדם כבר הגיע איך שהגיע לכזה מצב, שימשיך לתת שם את התקשורת וכך יעלה משם, ולא יתן לעצמו להשבר שם.

עלוך לשבת
פרשת בלק
תש"פ

שיחות קודש

מחיק מרן אדמו"ר שליט"א

בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ביהמ"ד החסידי ספינקא רח' דונולו 11 כ"ב

בס"ד

[שיעור על הפרשה בשפ"א תרל"א
נמסר: השבוע פרשת בלק תש"פ]

מפי תלמידיו

תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו
ימיהם ואני אבטח בך.

הבעש"ט הק' מקשה על המשך המשנה מהו מה
בין תלמידיו הלא כבר ביארנו? אך אמת היא
ששניהם משמשים לשניהם. כלומר גם
בתלמידיו של אברהם אבינו יש בהם גם עין טובה
וגם עין רעה, על ענייני עוה"ז מסתכלים הם בעין
רעה, והעוה"ב בעין טובה. ומתלמידיו של בלעם
להיפך, על העוה"ז מסתכלין הם בעין טובה ועל
העוה"ב בעין רעה.

השפ"א מביא מהלך ומקשה בתחילה מדוע
פירטה המשנה בדווקא תלמידיו של... לכאורה
כדי שיהיה לאדם עין רעה אין הוא צריך להיות
תלמיד של מאן דהוא וכפי שמבאר הפרי הארץ
בפרשת נשא 'מאיליו נמשך אל החיצוניות'...

בשפת אמת בפרשת וארא 'וצריך אדם ליזע אף
בעת רצון שיש לו קצת דביקות. עם כל זה לא
יושכח ממנו שמוכן מצד עצמו לכל חטא ועון. רק
בעזר השם יתברך'. ואם כבר אדם צריך לעבוד זה

'במשנה מי שיש בו ג' דברים הללו מתלמידיו של
אברהם אבינו עליו השלום, עין טובה רוח נמוכה
נפש שפלה כו' ולהיפוך בלעם הרשע כו' מה בין
תלמידיו כו' תלמידי א"א אוכלין בעוה"ז ונוחלין
לעוה"ב שנאמר להנחיל אוהבי יש, ותלמידי
בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת
כו'. ומה שם תלמידי בלעם. כי מה נלמד ממנו.
ומדות רעות הללו עין רעה ורוח גבוהה כו' יוכל
למצוא כל שוטה בלי לימוד'.

המשנה באבות, [פ"ה מי"ט] 'כל מי שיש בידו
שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו
ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם
הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה
מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה
ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע, מה בין
תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם
הרשע, תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם
הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר (משלי ח')
להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, אבל
תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין
לבאר שחת שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אלהים

על מידות טובות, אך על מידות רעות אין צורך לעבוד מספיק לא לעשות כלום???

'אך כי גם הרשעים מכניעים עצמם והרי אמר אם יתן לי כו' מלא ביתו כו' לא אוכל לעבור כו' ומזה עצמו נלמד שהיה נפש רחבה. כי זה נחשב אצלו לחשיבות להקב"ה מה שהוא מכניע עצמו אף שהוא חשוב מאוד. וכל ההכנעה שלו רק כדי לבוא למדריגה מה להתגאות אחר כך וזה שאמר נופל וגלוי עינים שעל ידי ההכנעה בא למדרגתו'. מבאר השפ"א כי לצד הרע ישנן טכניקות כיצד להשיג וליישם את תאוותיו, וכפי שביארנו בשם הבעש"ט שהרשעים משתמשים בהכנעה ובמידות הטובות כדי להתגאות ולהגיע עי"כ לעוד שפלות שלילית ולעוד חטאים. וזהו ביאור הפסוק **'נופל וגלוי עיניים' – כלומר הגם שנופל ונותן הכנעה אך הוא גלוי עיניים שמסתכל כל הזמן מתי יוכל כבר להיות רצוי ולהתגאות... ובשם אדמו"ר זצוק"ל היה מבאר וכל קומה לך לבד תשתחוה לכאורה אם זו קומה, היכן ההשתחוויה? אלא יש השתחוות פנימית ויש חיצונית.**

'אבל הצדיקים נפש שפלה שאין מבקשים רק להיות דבוק בחי החיים לידע תמיד שאין חיות לשום בריה רק כח ה'. כגרון ביד החוצב. וכל פעולה יהי' דבוק בכח הפנימיות'. הרשע מחפש רק את ההכנעה החיצונית, אך כל מטרתו היא להשיג את תאוותו שתבוא לאחר ההכנעה. וזהו 'נפש רחבה', מאחר וכל ההכנעה היא רק כלפי חוץ, אך הפנימיות אינה מתוקנת ומלאה בתאוות. אך הצדיק מבקש רק להיות דבק בה' והנפש שלו היא שפלה – כלומר שההכנעה שנותן היא בפנימיות הנקראת נפש. וכפי שאמרו על הפרי הארץ זי"ע שהיה חותם 'השפל באמת', מכיון שהחשיב את עצמו הגרוע מכולם ולכן גם יכול היה להרים את כולם, ולמשל כשרוצים להרים בניין לא מחזיקים באמצע ומרימים כי הכל יישבר ויפול, אלא חופרים מתחת לבניין ומהיסודות

מרימים. אך זה שיש לו נפש רחבה אינו 'השפל באמת' אלא 'באמת הוא שפל'... ובכל פעולה יהיה דבוק בכח הפנימיות, כותב השפ"א, היינו שכשאדם שולט על המח ויכול לשלוט כך במצב, מה טוב. אך אם מרגיש שהמח שלו 'תפוס', אזי שב ואל תעשה עדיף.

בליקוטים מביא השפ"א, **'ועיקר ההפרש בין האומות לבין ישראל. כי אתם המעט מכל העמים אומר הפסוק, כלומר – גוי עושה לגרמיהו ואף מה שמכניעים לפעמים כי הכל עושים לעצמם. אך האדם צריך לדעת בכל סיטרין צריך להכניע. ובני ישראל הם בהיפך ממש כי כל מה שרוצים לעלות כדי להכיר גדלותו ית'. והחילוק הוא הנקודה האמיתית סטרא אחרא מכניע כדי לגנוב ולעלות אך אנו בני ישראל גם העלייה שמבקשים מהשי"ת היא שנוכל להתקרב אליו להכניע שוב ליראתו באמת וזה סוד הרצון שבישראל'. וכן אמר הבעש"ט הק', היכן שמחשבתו של האדם שם הוא נמצא, ועל כן אמנם הגוי מבקש את ההכנעה אך רצונו כבר נמצא בגדלות שתצא לו מזה, ועל כן שם הוא באמת נמצא. משא"כ יהודי מחפש הוא לבסוף את הנפש שפלה. ומספרים על בעל הפרי הארץ זי"ע שהתנהג במלכות אך היה שפל באמת...**

'ומסיים מה בין תלמידיו כו' ופירש הבעש"ט אוכלין בעוה"ז, ובזה עצמו נוחלין לעוה"ב, מלשון נחל שממשיכין חיות השי"ת גם לעניני עוה"ז ע"ש'. מבאר השפ"א יסוד חזק ביותר בהמשך המשנה: אמנם אנו רואים את שני הצדדים שנותנים בחיצוניות את ההכנעה, אך את ההבדל נוכל לראות בעוה"ב שלהם. שהרשעים מתלמידי בלעם הרשע רוצים למשוך ולנחול מלשון נחל המשלתשל ואת כל העוה"ב שלהם אוכלים כאן בעוה"ז, אולם הצדיק ממשיך את העוה"ז לעוה"ב שלו. מספרים על הרב מברסק זצוק"ל שהיה פעם בערב התרמה לישיבה, והבטיח לגביר שיתרום סכום גדול, חצי

שדוקא מי שהרגיל את עצמו כאן בעוה"ז לראות בכל דבר את הפנימיות של הדבר, רק הוא יוכל לעוה"ב להמשיך ולגלות את ההסתרה הרוחנית היותר נעלמה, וזהו עניין הפרוזדור שמי שהלך בו רק הוא יכול לעבור ולהגיע אף לטרקלין!!!

ו'ז"ש להנחיל אהבי יש שזוכה לראות בבחי' אין כאילו הי' ממשות [וזה כל ענין הבריאה יש מאין שמקודם הי' רק אין. והש"י ע"י העשרה מאמרות שבתורה ברא העולם. באורייתא ברא קוב"ה עלמא. שפנימיות העולם הוא בחי' אין באמת כנ"ל] וזהו שעוה"ז כפרוזדור כו". מבאר השפ"א עוד, כך מתבאר לו הפסוק להנחיל אהבי יש, כלומר – שהצדיקים לוקחים את האין והופכים אותו ליש. והפשט הוא שהקב"ה ברא את העולם יש מאין כידוע, אך כל רצונו יתברך שאנו נבין שהמקור של כל הישות כאן בעוה"ז היא בחינת אין שאין אנו יכולים להשיג אותה וכל מה שהאדם משיג בבחינת יש זה רק לפי קוצר שכלו ובכוונה ברא השי"ת כך את הבריאה כדי שיהיה לאדם איזו שהיא השגה ועל ידי ההשגה הזו יוכל לבטל את עצמו להבין שמה שהשיג זה כדי לתת לו לטעום את חיי הרוח חיי העוה"ב אבל עיקר ההשגה היא לעוה"ב ועי"כ יבטל את מה שרואה וחווה כיש ויהפוך אותו לאין על ידי ההכרה הזאת שהמקור והשורש של כל דבר הוא באין אבל האין המקורי בשורשו שזה השי"ת הוא הוא היש האמיתי ומה שאנו רואים כאן בעוה"ז זהו אין ואפס לעומת השי"ת שהוא היש האמיתי. א"כ מתבאר נפלא להנחיל אהבי יש על ידי שהצדיק מתחבר ומושך עצמו לנחל העליון של העוה"ב עי"ז מתגלה היש' האמיתי שהוא הקב"ה. ולסיכום בקצרה: אם נסתכל מצד השתלשלות הבריאה הרי שהקב"ה הוא היש והוא ברא יש (את מה שאנו מכנים יש מחמת קוצר השגתנו) מאין – היינו ממנו עצמו שעשה ההשתלשלות הזו. אך מצד עבודת האדם באמת היש האמיתי זהו השי"ת והאין הוא העוה"ז

מהעוה"ב שלו. קם גביר אחד והקשה, ומה יהיה בעוה"ב הלא איך יתכן שלשנינו יהיה עוה"ב שווה? ענה לו הרב מבריסק: אמת, עוה"ב יהיה לנו שווה בשווה אולם ההבדל בינינו יהיה שרק לי יהיה גם עוה"ז – היינו שממשיך את העוה"ב לעוה"ז שלו. וזה הביאור נוחלין. אך הרשע רוצה לנחול ג"כ את החיות של השי"ת ולהמשיך אותה אל תאוותיו ועל כן ממשיך על עצמו את נחל הגהינם כי כל חייו הם חיצוניות ומניפולציות כאבים ולחצים ר"ל, ואמנם מה שממשיך על עצמו מנחל הגהינם זה מה שמקבל עד שכל חייו הם גיהנם אחד גדול גם פה וגם לאחר שמת. ה"י.

כי באמת עוה"ז דומה לפרוזדור, כי עוה"ב למעלה מהשגה ואיך יוכל אדם לגשת לזה. רק ע"י שמקרב עניני עוה"ז להקדושה זוכה שיתגלו לו עניני עוה"ב. כי ב' אלו העולמות תלויין זה בזה. עוה"ז נעלם הקדושה ע"י התאוות וקליפות. ועוה"ב נעלם ע"י שמאין תמצא ונעלמת מכל. אך מי שמוציא הארה הגנוזה בתוך ההעלם שבעוה"ז. זוכה שיתגלה לו ההעלם שבעוה"ב ג"כ. ממשיך השפ"א לבאר דבר נוסף, יסוד עוצמתי ביותר. באמת כל העוה"ז הוא כפרוזדור להגיע לעוה"ב שהוא הטרקלין, אמנם הדרך להגיע לטרקלין חייבת לעבור דרך הפרוזדור. ויש לדעת שעולם הוא לשון נעלם, וא"כ גם בעוה"ז ישנה העלמה של הרוחניות וגם בעוה"ב, אך כאן בעולם הזה הרוחני נסתר הוא בתוך הגשמי והדרך שלנו לגלות את הרוחניות הזו היא ע"י הפשטת הגשמי כלומר ע"י ההתבוננות שאדם נותן בכל מצב גשמי לגלות שם את ההארה שהקב"ה מאיר דרך אותו מצב. אך בעולם הבא הלא עדיין הקב"ה הוא אין סוף ב"ה, וא"כ גם שם ישנה הסתרה רוחנית שנסתרת היא בתוך הרוחניות, ואמנם נראה לומר שרמת הנפאת שיש בעוה"ב היא גבוהה לעין ערוך מהעוה"ז שהשכינה צריכה להסתתר בתוך דבר גשמי, אך האמת היא בעבודת השי"ת,

ישראל לדורותיו. 'זזה לימוד אאע"ה להמשיך כל העשיה אחר חיות הפנימיות וממילא עין טובה כו' כיון שהכל כח הש"י בלבד'. כתוב באבות 'איזהו ועשיר השמח בחלקו', מבאר המאירי [אבות פרק ה] ופי' אותם של אברהם אבינו עין טובה רצה לומר, ששמח בחלקו ואין לבו הומה לממון יותר מדאי עד שמתוך המייתו תהא עינו רעה ויקנא באחרים... זה מה שמבאר השפ"א כשאדם מחפש את הפנימיות ולא את החיצוניות, ממילא שמח בחלקו כי לאדם כזה לא חשוב כמה יש לו כמו שחשוב לו מי נותן לו את כל זה, ולכן זו העין טובה שהקב"ה נותן לו בכל מצב למנף כל מצב וממילא טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף מתקיים בו.

זה מה שמבארים בשם הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע על מאמר חז"ל, 'גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ', משום שהשמים וארץ נבראו יש מאין והצדיקים הופכים את האין ליש, וכמו שביארנו וכבר ידוע שמשמים מיהב יהבי אך מישקל לא שקלי, כלומר – משמים נותנים אך אין לוקחים בחזרה, ועבודת הצדיקים היא להחזיר כל דבר לשורשו, א"כ מעשיהם גדולים יותר ממעשה שמים וארץ שעבודתם רצויה לפני המקום ב"ה.

אך מהיכן ייקח האדם עוז ותעצומות לחיות כך בכל מצב ומצב. מגלה לנו השפ"א לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, הכח שלנו מגיע מהאבות הק' שמסרו את נפשם למען כל

(נכתב ע"י ר' נפתלי בינג הי"ו)

שהנחה באצונת

מללא טבא ואדיא יאה קדט כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ארלא היכנס
נכדו הבה"ח פרע"ח היניק וחכיט דוד ני"ו
בן אבנו הרה"צ ר' יחיאל יהושע שליט"א
יה"ר שיזכו לארלה ולחופה ולמעש"ט, יחד עם כל יוצ"ח מתוק
שפצ נחת והרחבת הדעת ברו"ט בדרכ רבוב"ק.

האון רבי משה נחוני שליט"א ארלא נישואי הנכד בעצמו"צ.
הרה"ט ר' פאנה נחוני שליט"א ארלא נישואי הבן הי"ו.
הבה"ח דב בעריש נחוני ארלא נישואיו בעצמו"צ
יה"ר שיצלה הילוו"ט יפ"ה לתפארת המשפחות החשובות ויזכו לבנות את ביתם
אל אדני התוה"ק והחסידות בדרכ רבוב"ק, מתוק שפצ נחת והרחבת הדעת ברו"ט

הצלון יו"ל ע"י המכון להוצאת דברי רבוב"ק מספינקא רח' דנו"ל ד ב"ב.
להודעות, שמחות, אצ"נ להנצחת יקיריכם או להשתתפות בזיכוי הרביט,
וכן לקבלת הצלון בדואר או במייל: 0527645800 או bingnaftali@gmail.com

אצ"נ ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל